

AKTUALIZOVANÉ AKČNÉ PLÁNY STRATÉGIE
SLOVENSKEJ REPUBLIKY
PRE INTEGRÁCIU RÓMOV DO ROKU 2020
NA ROKY 2019 - 2020

PRE OBLASTI: D.2.1 OBLASŤ VZDELÁVANIA, D.2.2 OBLASŤ
ZAMESTNANOSTI, D.2.3 OBLASŤ ZDRAVIA, D.2.4 OBLASŤ
BÝVANIA A D.2.5 OBLASŤ FINANČNÉHO ZAČLENENIA

Obsah

1. ÚVOD	2
2. PRIORITNÉ OBLASTI	3
D.2.1 OBLASŤ VZDELÁVANIA	3
Globálny cieľ a čiastkové ciele pre D.2.1 oblasť vzdelávania.....	5
D.2.2 OBLASŤ ZAMESTNANOSTI	7
Globálny cieľ a čiastkové ciele pre D.2.2 oblasť zamestnanosti	8
D.2.3 OBLASŤ ZDRAVIA	10
Globálny cieľ a čiastkové ciele pre D.2.3 oblasť zdravia	11
D.2.4 OBLASŤ BÝVANIA	13
Globálny cieľ a čiastkové ciele pre D.2.4 oblasť bývania	14
D.2.5 OBLASŤ FINANČNÉHO ZAČLENENIA	16
Globálny cieľ a čiastkové ciele pre D.2.5 oblasť finančného začlenenia	17
3. MONITORING A HODNOTENIE	18
Zoznam použitých skratiek	20

1. ÚVOD

Základným strategickým dokumentom v oblasti integrácie Rómov v Slovenskej republike je Stratégia Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020 (ďalej len „stratégia“). Stratégia bola schválená uznesením vlády Slovenskej republiky č. 1 z 11. januára 2012, v ktorom bol zároveň za prvé akčné plány ustanovený Revidovaný národný akčný plán Dekády začleňovania Rómov 2005 – 2015 na obdobie rokov 2011 – 2015.

Príprave stratégie predchádzala iniciatíva zo strany Európskej únie (EÚ), a to Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade EÚ, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov nazvané Rámec EÚ pre vnútroštátne stratégie integrácie Rómov do roku 2020 (ďalej len „Rámec EÚ“)¹. Dokument v článku 20. vyzýva členské krajiny, aby zlepšili sociálnu a ekonomickú situáciu Rómov uplatňovaním začleňujúceho prístupu v oblasti vzdelávania, zamestnanosti, bývania a zdravotnej starostlivosti, pričom by v prípade potreby zohľadnili Spoločné základné zásady o začleňovaní Rómov, ako aj zabezpečením rovnakého prístupu ku kvalitným službám, a aby na tieto politiky uplatňovali integrovaný prístup a čo najlepšie využívali dostupné finančné prostriedky a zdroje.

Rámec EÚ a stratégia boli následne zohľadnené aj pri príprave Partnerskej dohody o využívaní európskych štrukturálnych a investičných fondov v rokoch 2014 – 2020². V rámci Operačného programu Ľudské zdroje (OP ĽZ) boli vyčlenené dve prioritné osi, a to prioritná os č. 5. *Integrácia marginalizovaných rómskych komunit* a prioritná os č. 6. *Technická vybavenosť v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunit*, ktoré priamo podporujú implementáciu opatrení sledujúcich zvýšenie miery integrácie Rómov. Podstatné je však pri naplňaní politik integrácie sledovať dimenziu rovnosti príležitostí a nediskriminácie. Prijatím stratégie sa zlepšil aj monitoring realizácie jednotlivých aktivít, je vytvorená štandardizovaná forma monitorovacej správy, ktorá poskytuje informácie o priebežnom plnení aktivít zo strany jednotlivých aktérov.

Predkladaný materiál vychádza z aktualizácie globálnych cieľov uvedených v stratégii, Programového vyhlásenia vlády Slovenskej republiky na roky 2016 - 2020 (ďalej len „programové vyhlásenie vlády“), zhodnotenia pokroku v realizácii predchádzajúcich akčných plánov na roky 2016 - 2018³ a iných strategických dokumentov relevantných pre jednotlivé oblasti.

¹ <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:258:0006:0009:SK:PDF>

² Viac na <http://www.partnerskadohoda.gov.sk/zakladne-dokumenty/>.

³ Dostupné na <http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=26278>.

2. PRIORITNÉ OBLASTI

Aktualizované akčné plány boli pripravené s využitím participatívnych prístupov. USVRK zriadil pracovné skupiny pre jednotlivé oblasti pozostávajúce zo zástupcov verejného, akademického a mimovládneho sektora, ako aj zástupcov dotknutých rezortov. Zoznam členov pracovných skupín a harmonogram zasadnutí tematických pracovných skupín je súčasťou predkladaného materiálu ako príloha č. 1. Pri tvorbe akčných plánov stratégie bol uplatnený postup podľa odporúčania bodu B.1. uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 645 zo 17. decembra 2014 k Pravidlám zapájania verejnosti do tvorby verejných politik.

V nasledujúcej časti sú radené jednotlivé akčné plány so stručným popisom východiskovej situácie a následne je uvedený aktualizovaný globálny cieľ a čiastkové ciele. Pri každom čiastkovom celi sú stanovené dopadové indikátory. Pri niektorých indikátoroch sa bude merať dopad iba vo vybraných okresoch. Zoznam vybraných okresov je súčasťou predkladaného materiálu ako príloha č. 2. Tabuľka s jednotlivými opatreniami a aktivitami je zaradená vždy ako príslušná príloha. Ďalej tabuľka obsahuje rok realizácie aktivity, subjekt zodpovedný za realizáciu, partnera pri realizácii a tiež subjekt, v rozpočte ktorého je finančné krytie aktivity. Vzhľadom k tomu, že sa predpokladá, že viaceré aktivity budú finančne kryté v rámci využívania európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF), je táto skutočnosť uvedená aj v indikatívnom rozpočte. Okrem toho sú pri jednotlivých aktivitách uvedené aj merateľné ukazovatele a ich cieľové hodnoty, aby sa tak uľahčilo monitorovanie realizácie jednotlivých opatrení.

D.2.1 OBLASŤ VZDELÁVANIA

Oblasť vzdelanostnej úrovne medzi majoritnou populáciou a príslušníkmi rómskych komunít (RK) je dlhodobo odlišná. Napriek tomu, že toto tvrdenie sa pokladá za všeobecný fakt, je iba veľmi málo relevantných výskumov, ktoré by tieto rozdiely dokázali jasne popísať. Najviac informácií o rozdieloch vo vzdelanostnej úrovni udáva výskum z roku 2010⁴. Napríklad s neukončeným základným vzdelaním bolo až 18,4 % zo skúmanej vzorky príslušníkov rómskych komunít. Vo vekovej kategórii 16 - 19 rokov to bolo 9 % zo skúmanej vzorky a dokonca 4,7 % zo skúmanej vzorky neukončili ani špeciálnu školu. Ešte alarmujúcejšie sú informácie o vekovej kategórii 16 - 35 rokov, kde až 40 % zo skúmanej vzorky nemalo ukončené základné vzdelanie.

Vzdelávací systém nie je dostatočne pripravený reagovať na sociálne znevýhodnenie, vytvárať inkluzívne prostredie a zohľadňovať kultúrne špecifiká a individuálne potreby detí

⁴ Správa o životných podmienkach rómskych domácností na Slovensku 2010. Bratislava: UNDP, 2012, s. 92-94. Dostupné na: http://www.employment.gov.sk/files/undp-sprava-2010_na-web.pdf.

Dopad na zvyšovanie životnej úrovne, pozri aj výskum Etnologického ústavu SAV – projekt Výskum sociálnej inklúzie Rómov náboženskou cestou (SIRONA 2010), Tatiana Podolinská, Tomáš Hrustič, Boh medzi bariérami/Sociálna inklúzia Rómov náboženskou cestou (SIRONA 2010), ÚEt SAV, 2010, ISBN: 978-80-89027-34-7, http://www.uet.sav.sk/files/socialna_inkluzia_romov_nabozenskou_cestou.pdf.

a žiakov. Ľudia bez vzdelania zostávajú mimo trhu práce, odkázaní na sociálnu pomoc alebo rôznu formu aktivácie.

Vplyv socioekonomického prostredia na výkon slovenských žiakov je stále výraznejší ako v priemere krajín OECD. Socioekonomické zázemie žiakov je vyjadrené tzv. indexom sociálneho, ekonomického a kultúrneho statusu žiaka – ESCS. Index ESCS zohľadňuje informácie o zamestnaní rodičov žiaka, ich najvyššom dosiahnutom vzdelaní a o materiálnom vybavení domácnosti (vrátane dostupnosti učebných pomôcok, počtu kníh v domácnosti, miesta na učenie a podobne). Napriek tomu, že je tento vplyv všeobecne prítomný vo väčšine vzdelávacích systémov, vysoká miera závislosti školského výkonu od socioekonomického statusu je neželaná a indikuje, že vzdelávací systém neposkytuje všetkým žiakom rovnaké príležitosti.⁵ Dôsledkom sú slabšie vzdelávacie výsledky, vyššia miera školskej neúspešnosti a predčasného ukončenia vzdelávania, najmä na stredných školách.

Zlepšenie dostupnosti vzdelania na všetkých vzdelávacích stupňoch, skvalitnenie vzdelávacích postupov a metód, zvýšenie personálnych kapacít škôl a odborných kompetencií pedagógov sú nevyhnutné podmienky na adresnú podporu žiakov zo znevýhodneného prostredia, zlepšovanie ich vzdelávacích výsledkov, rozširovanie možností ďalšieho štúdia, a tým aj pracovného uplatnenia sa v dospelosti.

Potrebné sú proinkluzívne zmeny v hlavnom vzdelávacom prúde, vrátane kvalitného predprimárneho vzdelávania a dostupného celodenného vzdelávacieho systému a individuálnej podpory prostredníctvom tútoringu a mentoringu. Je tiež nevyhnutné predchádzať neodôvodnenému zaradovaniu rómskych detí do špeciálnych škôl z dôvodu ich sociálneho znevýhodnenia. Pre rómske deti je tiež potrebné vytvárať podmienky na ich vzdelávanie sa aj v materinskom jazyku.

Aktualizovaný akčný plán v oblasti vzdelávania vychádza z pôvodných cieľov stratégie, z cieľov OP IZ, z programového vyhlásenia vlády a tiež z Národného programu rozvoja výchovy a vzdelávania (NPRVV)⁶. NPRVV venuje osobitnú pozornosť trom prierezovým témam. Ide o rozvoj systému ďalšieho vzdelávania v rámci celoživotného vzdelávania, integráciu a inklúziu RK a žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia i prepojenie systému výchovy a vzdelávania s potrebami ekonomiky a trhu práce.

Preto sa pri aktualizácii globálneho cieľa vychádzalo z odporúčania č. 21 a) Rámca EÚ: *Zabezpečiť prístup ku kvalitnému vzdelávaniu vrátane vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve, ale aj základného, stredoškolského a vysokoškolského vzdelávania s osobitným dôrazom na odstránenie prípadnej segregácie v školách, predchádzanie predčasnému ukončeniu školskej dochádzky a zabezpečenie úspešného prechodu zo školy do zamestnania;*⁷.

⁵ PISA 2015 Národná správa Slovensko. s. 45-46. Dostupné na:

http://www.nucem.sk/documents//27//NS_PISA_2015.pdf

⁶ Schválené uznesením vlády Slovenskej republiky č. 302 z 27. júna 2018.

⁷ Úradný vestník Európskej únie C 258/6 z 2. septembra 2011. Dostupné na <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:258:0006:0009:SK:PDF>.

Globálny cieľ a čiastkové ciele pre D.2.1 oblasť vzdelávania

Globálny cieľ

Znížiť rozdiely vo vzdelanostnej úrovni Rómov oproti priemeru populácie zlepšením prístupu detí, žiakov a študentov z RK ku kvalitnému vzdelaniu na všetkých vzdelávacích stupňoch.

Čiastkový cieľ č. 1

Zvýšiť zaškolenosť detí z RK v predprimárnom vzdelávaní a podporovať programy ranej starostlivosti.

Indikátor 1: Podiel detí vo veku 3 - 6 rokov z domácností v hmotnej núdzi v predprimárnom vzdelávaní na celkovom počte detí vo veku 3 - 6 rokov z domácností v hmotnej núdzi v medziročnom porovnaní vo vybraných okresoch.

Indikátor 2: Podiel žiakov z RK v nultom ročníku a v prvom ročníku základných škôl (ZŠ), ktorí absolvovali predprimárne vzdelávanie na celkovom počte žiakov z RK v nultom a prvom ročníku v medziročnom porovnaní a v porovnaní s celkovou populáciou.

Čiastkový cieľ č. 2

Zvýšiť podiel žiakov z RK vzdelávaných v bežných triedach základných škôl.

Indikátor 1: Podiel špeciálnych tried, v ktorých sa vyučujú deti z RK na celkovom počte tried ZŠ, v ktorých sa vyučujú deti z RK v medziročnom porovnaní vo vybraných okresoch.

Indikátor 2: Podiel žiakov z RK vzdelávaných v špeciálnych triedach ZŠ na celkovom počte žiakov ZŠ v medziročnom porovnaní.

Indikátor 3: Podiel žiakov z RK vzdelávaných podľa variantu A v špeciálnych základných školách na celkovom počte žiakov špeciálnych základných škôl.

Čiastkový cieľ č. 3

Zlepšiť vzdelávacie výsledky žiakov z RK v ZŠ na úroveň celoslovenského priemeru.

Indikátor 1: Mediánová úspešnosť žiakov z RK z matematiky, slovenského jazyka a literatúry a maďarského jazyka a literatúry v Testovaniach 5 a 9 oproti celoslovenskému mediánu v medziročnom porovnaní.

Indikátor 2: Počet asistentov učiteľa v medziročnom porovnaní vo vybraných okresoch.

Čiastkový cieľ č. 4

Predchádzať vzniku ZŠ, v ktorých sa budú koncentrovať žiaci z marginalizovaných rómskych komunít (MRK).

Indikátor 1: Podiel základných škôl s viac ako 20 % zastúpením žiakov z MRK v medziročnom porovnaní.

Čiastkový cieľ č. 5

Zvýšiť podiel žiakov z RK, ktorí získajú nižšie stredné vzdelanie počas povinnej školskej dochádzky, v prípade predčasného ukončenia povinnej školskej dochádzky zabezpečiť dostupnosť efektívnych programov druhej šance.

Indikátor 1: Podiel žiakov z RK ukončujúcich povinnú školskú dochádzku v ZŠ bez ukončeného nižšieho stredného vzdelania na celkovom počte žiakov predčasne ukončujúcich povinnú školskú dochádzku v ZŠ bez ukončeného nižšieho stredného vzdelania v medziročnom porovnaní.

Indikátor 2: Počet absolventov vzdelávania podľa § 30 ods. 5 a podľa § 42 ods. 4 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov v medziročnom porovnaní.

Čiastkový cieľ č. 6

Zvýšiť podiel príslušníkov RK s ukončeným stredným odborným vzdelaním a úplným stredným vzdelaním.

Indikátor 1: Počet príslušníkov RK končiacich v danom roku stredné odborné a/alebo úplné stredné vzdelanie v medziročnom porovnaní.

Indikátor 2: Podiel príslušníkov RK vo veku 16 - 24 rokov, ktorí ukončili nižšie stredné vzdelanie a nepokračujú v ďalšom vzdelávaní z celkového počtu príslušníkov RK vo veku 16 - 24 rokov.

Čiastkový cieľ č. 7

Zabezpečiť dostupnosť výučby rómskeho jazyka a predmetu slovenský jazyk a literatúra na školách, ktoré navštevujú žiaci, ktorých materinský jazyk je rómsky jazyk.

Indikátor 1: Počet škôl s vyučovacím jazykom rómskym.

Indikátor 2: Počet škôl s vyučovaním rómskeho jazyka.

Indikátor 3: Počet pedagogických zamestnancov, ktorí absolvovali kontinuálne vzdelávanie zamerané na výučbu rómskeho jazyka.

Indikátor 4: Počet pedagogických zamestnancov, ktorí absolvovali štátnu skúšku z rómskeho jazyka alebo študijný odbor zameraný aj na výučbu rómskeho jazyka v medziročnom porovnaní.

Aktualizovaný akčný plán v oblasti vzdelávania vyčísluje aj finančné nároky na plnenie jednotlivých opatrení a aktivít. Uvedené sumy sú indikatívne a môžu sa meniť v závislosti na realizácii jednotlivých programov a projektov. Celkový indikatívny rozpočet v akčnom pláne pre **D.2.1 oblasť vzdelávania je 55 721 387,70 eur.**

Návratnosť takto vynaložených prostriedkov sa pozitívne odrazí vo vzdelanostnej úrovni aj zamestnateľnosti a zamestnanosti mladých Rómov.

Akčný plán pre D.2.1 oblasť vzdelávania rozpracovaný na úroveň aktivít tvorí prílohu č. 3.

D.2.2 OBLASŤ ZAMESTNANOSTI

Základným predpokladom predchádzania chudobe alebo vymanenia sa z chudoby je prístup k plnohodnotnému a zmysluplnému zamestnaniu. Nízka úroveň vzdelania a zručností je veľkým nedostatkom v oblasti konkurencieschopnosti na trhu práce, ale do veľkej miery sa na vysokej nezamestnanosti príslušníkov rómskych komunít podieľajú aj negatívne stereotypy zamestnávateľov.

Potvrdil to aj experiment Inštitútu finančnej politiky pri Ministerstve financií Slovenskej republiky, kedy od júla do septembra 2014 bolo odoslaných 124 fiktívnych žiadostí o zamestnanie, z toho polovica žiadostí bola od uchádzačov s menami a priezviskami, ktoré sa dali považovať za rómske. Zistenie ukázalo, že iba 17 % z uchádzačov s rómskymi priezviskami dostalo pozvanie na pohovor oproti 40 % uchádzačov s nerómskymi priezviskami.⁸

Aj keď sa v posledných rokoch miera nezamestnanosti znižuje, naďalej zostávajú okresy, kde je miera nezamestnanosti výrazne vyššia ako celoslovenský priemer. Od roku 2015 je v platnosti zákon č. 336/2015 Z. z. o podpore najmenej rozvinutých okresov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý stanovuje podmienky, systém a formy poskytovania podpory najmenej rozvinutým okresom⁹. Najmenej rozvinuté okresy sú zároveň okresy s vysokým podielom rómskeho obyvateľstva, preto cieľená podpora vytvárania nových pracovných miest má vplyv aj na zvyšovanie zamestnanosti príslušníkov rómskych komunít. V spolupráci s Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej len „Ústredie PSVaR“) a vhodným kombinovaním dát zo sociografického mapovania podchyteného v Atlase rómskych komunít na Slovensku 2013¹⁰ (ďalej len „Atlas 2013“) boli identifikované vybrané okresy

⁸ <http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=9887>.

⁹ Ústredie práce a sociálnych vecí zapíše do zoznamu najmenej rozvinutých okresov okres, v ktorom miera evidovanej nezamestnanosti vypočítaná z disponibilného počtu uchádzačov o zamestnanie, ktorú ústredie vykazuje, bola v období za aspoň deväť kalendárnych štvrtrokov počas predchádzajúcich dvanástich po sebe nasledujúcich kalendárnych štvrtrokov vyššia ako 1,5-násobok priemernej miery evidovanej nezamestnanosti v Slovenskej republike za rovnaké obdobie.

¹⁰ Dostupné na https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/rodina-socialna-pomoc/socialne-sluzby/atlas_rom-kom.pdf.

(príloha materiálu č. 2), aby sa mohli merať dopady jednotlivých opatrení a aktivít uvedených v akčnom pláne.

Akčný plán vo veľkej miere vychádza z pôvodných cieľov stratégie, cieľov OP LZ, Národnej stratégie zamestnanosti Slovenskej republiky do roku 2020¹¹ a verejne dostupných štatistických údajov zbieraných a spracovaných Ústredím PSVaR.

Ďalším významným zdrojom pri tvorbe akčného plánu boli skúsenosti s doterajšou implementáciou stratégie, ako aj praktické skúsenosti nadobudnuté v predošlom programovom období 2007 - 2013 prostredníctvom projektov podporených z prostriedkov Operačného programu Zamestnanosť a sociálna inklúzia.

Odporúčanie 21 b) Rámca EÚ uvádza zlepšiť: *prístup k pracovným príležitostiam, s osobitným dôrazom na nediskriminačný prístup na pracovný trh, ako aj aktívne politiky a programy zamerané na trh práce, vzdelávanie a odbornú prípravu dospelých a podporu samostatne zárobkovej činnosti;*¹², ktorému aj v súčasnosti zodpovedá globálny cieľ.

Globálny cieľ a čiastkové ciele pre D.2.2 oblasť zamestnanosti

Globálny cieľ

Znížiť rozdiely v zamestnanosti Rómov a väčšinovej populácie zlepšením prepojenia odbornej prípravy a vzdelávania s trhom práce, skvalitnením a rozšírením služieb zamestnanosti a zlepšením kvality a dostupnosti asistenčných služieb.

Čiastkový cieľ č. 1

Zlepšiť prepojenie odbornej prípravy a vzdelávania s potrebami trhu práce a zvýšiť dostupnosť programov zameraných na zlepšenie kvalifikačnej úrovne dlhodobo nezamestnaných uchádzačov o zamestnanie z MRK.

Indikátor 1: Počet žiakov, ktorým bolo poskytnuté poradenstvo zo strany poskytovateľa verejných služieb zamestnanosti vo vybraných okresoch v medziročnom porovnaní.

Indikátor 2: Počet absolventov vzdelávania podľa § 30 ods. 5 a podľa § 42 ods. 4 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov v medziročnom porovnaní.

Indikátor 3: Podiel dlhodobo nezamestnaných uchádzačov o zamestnanie (UoZ) zaradených do programov vzdelávania a prípravy pre trh práce na všetkých dlhodobo nezamestnaných UoZ vo vybraných okresoch v medziročnom porovnaní.

Čiastkový cieľ č. 2

Zlepšiť účinnosť, kvalitu poskytovania a dostupnosť verejných služieb zamestnanosti a aktívnych opatrení trhu práce (AOTP) pre MRK.

¹¹ Schválené uznesením vlády Slovenskej republiky č. 665 zo 17. decembra 2014.

¹² Úradný vestník Európskej únie C 258/6 z 2. septembra 2011. Dostupné na <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:258:0006:0009:SK:PDF>.

Indikátor 1: Podiel dlhodobo nezamestnaných UoZ, ktorí boli umiestnení na trh práce prostredníctvom nástrojov AOTP z celkového počtu evidovaných dlhodobo nezamestnaných UoZ v pôsobnosti úradov práce, sociálnych vecí a rodiny vo vybraných okresoch v medziročnom porovnaní.

Indikátor 2: Podiel osôb, ktoré ukončili poskytovanie pomoci v hmotnej núdzi z dôvodu úspešného umiestnenia sa na trhu práce oproti celkovému počtu príjemcov pomoci v hmotnej núdzi vo vybraných okresoch v medziročnom porovnaní.

Indikátor 3: Počet pracovných miest vytvorených v rámci podporených aktivít v medziročnom porovnaní.

Indikátor 4: Podiel UoZ so základným alebo nižším vzdelaním, ktorí boli umiestnení na trh práce prostredníctvom nástrojov AOTP z celkového počtu evidovaných UoZ so základným alebo nižším vzdelaním vo vybraných okresoch.

Čiastkový cieľ č. 3

Vytvárať podmienky pre zamestnávanie MRK.

Indikátor 1: Počet príslušníkov MRK zamestnaných v projektoch financovaných zo zdrojov EŠIF v medziročnom porovnaní.

Čiastkový cieľ č. 4

Zlepšiť kvalitu a dostupnosť sociálnych a asistenčných služieb, ktoré sú adresne poskytované MRK a majú dopad na zamestnateľnosť a zamestnanosť MRK.

Indikátor 1: Počet terénnych sociálnych pracovníkov a terénnych pracovníkov v obciach s MRK v medziročnom porovnaní.

Indikátor 2: Počet stabilne fungujúcich komunitných centier financovaných z verejných prostriedkov v obciach s MRK v medziročnom porovnaní.

Aktualizovaný akčný plán v oblasti zamestnanosti identifikuje finančné nároky na plnenie jednotlivých opatrení a aktivít. Uvedené sumy sú indikatívne a môžu sa meniť v závislosti na realizácii jednotlivých programov a projektov. Celkový indikatívny rozpočet v akčnom pláne pre **D.2.2 oblasť zamestnanosti je 42 180 000,84 eur.**

Návratnosť takto vynaložených prostriedkov sa pozitívne odrazí v zlepšení zamestnateľnosti, zamestnanosti a má vplyv aj na ostatné oblasti života.

Akčný plán pre D.2.2 oblasť zamestnanosti rozpracovaný na úroveň aktivít tvorí prílohu č. 4.

D. 2.3 OBLASŤ ZDRAVIA

Zdravotný stav je dôležitým determinantom celkovej kvality života. Zdravie má vplyv na subjektívne prežívanú pohodu, schopnosť človeka viesť úspešný život, napr. uplatniť sa na trhu práce, atď. Význam ochrany, podpory a zlepšovania zdravotného stavu populácie je nespochybniteľný a v globálnom meradle ovplyvňuje aj kvalitu spoločenského prostredia.

Napriek nedostatku reprezentatívnych výskumov o zdraví Rómov na Slovensku, výsledky existujúcich štúdií a širšie koncipovaných zisťovaní¹³ poukazujú jednak na rozdiely v zdravotnom stave príslušníkov MRK (vrátane jeho subjektívneho vnímania) v porovnaní so všeobecnou populáciou a zároveň na nerovnosti v prístupe k zdravotníckym službám¹⁴ a k občianskej vybavenosti priamo vplyvajúcej na zdravotný stav a celkovú kvalitu života.

Osobitnú pozornosť treba venovať prístupu k pitnej vode, ktoré je základné ľudské právo¹⁵ a v našich geografických podmienkach je samozrejmosťou. Na základe výskumných zistení¹⁶, ale aj správ z praxe (napr. od zamestnancov terénnych sociálnych služieb) možno konštatovať, že dostupnosť pitnej vody je v osídleniach MRK nižšia v porovnaní so všeobecnou populáciou. Dôkazom sú, napr. údaje o pokrytí verejným vodovodom v Atlase 2013. Nezanedbateľná časť obyvateľov rómskych osídlení používa vodu z neštandardných a nekontrolovaných zdrojov (potoky, lesné studničky a pod.), problematická sa ukazuje aj kvalita vody vo verejných studniach, na ktoré je odkázaná veľká časť príslušníkov MRK.

Akčný plán vychádza z potrieb praxe, opiera sa o relevantné národné a medzinárodné strategické dokumenty a osobitne programové vyhlásenie vlády. Globálny cieľ má ambíciu naplniť odporúčanie 21. c) Rámca EÚ definované ako: *Naplnenie prístupu k zdravotnej starostlivosti, s osobitným dôrazom na kvalitnú zdravotnú starostlivosť vrátane preventívnej zdravotnej starostlivosti a zdravotníckej osvetu.*¹⁷

¹³ Napr. Mušinka a kol. (2014). *Atlas rómskych komunít na Slovensku 2013*. Bratislava: UNDP, 2014.

Filadelfiová, J., Gerbery, D. (2012). *Správa o životných podmienkach rómskych domácností na Slovensku 2010*. Bratislava: UNDP, 2012., Popper, M., Szeghy, P., Šarkozy, Š. (2009). *Rómska populácia a zdravie: analýza situácie na Slovensku*. Bratislava: PDCS, 2009., Gavurová, B., Kováč, V. Rusnáková, J. *Skúmanie vzťahu priestorového rozloženia rómskej populácie a dožijenskej úmrtnosti v Slovenskej republike*. 2016. In *Geografický časopis*, 68/4, 2016. s. 319-332.

¹⁴ V súvislosti s prekážkami v prístupe obyvateľov MRK k zdravotnej starostlivosti hovoríme najčastejšie o geografickej, finančnej nedostupnosti, slabej pripravenosti zdravotníckeho personálu na pacienta z MRK, zdravotnej gramotnosti marginalizovaných Rómov.

¹⁵ Na 64. Valnom zhromaždení OSN, ktoré sa konalo dňa 28. júla 2010, bolo prijaté uznesenie, uznávajúce prístup k čistej vode ako základné ľudské právo.

¹⁶ Napr. Mušinka a kol. (2014). *Atlas rómskych komunít na Slovensku 2013*. Bratislava: UNDP, 2014., Filadelfiová, J., Gerbery, D. (2012). *Správa o životných podmienkach rómskych domácností na Slovensku 2010*. Bratislava: UNDP, 2012., Škobla, D., Filčák, R. (2015). *A studňu si nechali zamrznúť...*. In Podolinská, T., Hrustič, T. (eds.), *Čierno-biele svety Rómovia v majoritnej spoločnosti na Slovensku*. Bratislava: VEDA, Ústav etnológie SAV, Etnologické štúdie 23, 2015, s. 248-263.

¹⁷ Úradný vestník Európskej únie C 258/6 z 2. septembra 2011. Dostupné na

<https://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:258:0006:0009:SK:PDF>.

Globálny cieľ a čiastkové ciele pre D.2.3 oblasť zdravia

Globálny cieľ:

Znížiť rozdiely v zdravotnom stave medzi MRK a väčšinou populáciou zlepšením prístupu ku kvalitnej zdravotnej starostlivosti a k ochrane a podpore dobrého zdravia a prevencii chorôb.

Čiastkový cieľ č. 1

Rozšíriť poznatky o zdravotnom stave MRK a životných podmienkach vo vzťahu k verejnému zdraviu.

Indikátor 1: Existencia portfólia indikátorov pre oblasť zdravia a systému ich pravidelného monitorovania a vyhodnocovania.

Čiastkový cieľ č. 2

Zabezpečiť prístup MRK k zdravotne bezchybnej pitnej vode.

Indikátor 1: Odhadovaná priemerná vzdialenosť od verejného zdroja pitnej vody domácností MRK, ktoré ho využívajú.

Indikátor 2: Odhadovaný priemerný počet domácností MRK na jeden verejný zdroj pitnej vody.

Indikátor 3: Počet osídlení MRK, v ktorých viac ako 10 % domácností čerpá vodu na pitie z nekontrolovaných zdrojov v medzioročnom porovnaní.¹⁸

Čiastkový cieľ č. 3

Zabezpečiť kontinuitu, dostupnosť a zvyšovanie kvality programov a aktivít pre príslušníkov MRK na podporu zdravia a prevenciu ochorení.

Indikátor 1: Podiel obcí s prítomnosťou MRK, v ktorých sú realizované programy financované z verejných zdrojov a zamerané na podporu zdravého životného štýlu na celkovom počte obcí s MRK.

Indikátor 2: Podiel účasti na preventívnych prehliadkach u všeobecného lekára pre deti a dorast; u všeobecného lekára pre dospelých; u gynekológa a pôrodnika a zubného lekára vo vybraných okresoch na celkovom počte obyvateľov, ktorí sa mali zúčastniť preventívnych prehliadok v medzioročnom porovnaní.

¹⁸ Nekomtrollované zdroje vody: zdroje vody, v ktorých kvalita vody nie je kontrolovaná RUVZ (napr. lesné studničky, potoky, studničky na cintorínoch, atď.).

Indikátor 3: Výška verejných financií investovaných do programov a aktivít pre príslušníkov MRK na podporu zdravia a prevenciu ochorení v medzoročnom porovnaní.

Čiastkový cieľ č. 4

Zlepšiť dostupnosť a mieru využívania služieb zdravotnej starostlivosti pre príslušníkov MRK.

Indikátor 1: Počet realizovateľných návrhov na priblíženie služieb zdravotnej starostlivosti pre príslušníkov MRK.

Čiastkový cieľ č. 5

Zabezpečiť dostupnosť programov a služieb pre MRK v oblasti výchovy k manželstvu a rodičovstvu a ochrany zdravia matky a dieťaťa.

Indikátor 1: Výška verejných financií investovaných do vzdelávania profesionálov v oblasti výchovy k manželstvu a rodičovstvu a ochrany zdravia matky a dieťaťa z MRK.

Čiastkový cieľ č. 6

Zabezpečiť dôstojné a spravodlivé podmienky v zdravotníckych zariadeniach, vrátane citlivého prístupu zdravotníckych pracovníkov k príslušníkom RK.

Indikátor 1: Podiel nemocníc vo vybraných okresoch s asistentmi/asistentkami osvedčenej zdravotnej starostlivosti na celkovom počte nemocníc vo vybraných okresoch.

Čiastkový cieľ č. 7

Posilniť medzirezortnú spoluprácu v oblasti zdravia MRK.

Indikátor 1: Existencia pracovnej skupiny s agendou zdravia MRK.

Aktualizovaný akčný plán v oblasti zdravia uvádza aj finančné nároky na plnenie jednotlivých opatrení a aktivít, uvedené sumy sú indikatívne a môžu sa meniť v závislosti na realizácii jednotlivých programov a projektov. Celkový indikatívny rozpočet v akčnom pláne pre **D.2.3 oblasť zdravia je 19 095 284,00 eur.**

Návratnosť takto vynaložených prostriedkov sa pozitívne odrazí v zdravotnom stave, objektívne, ale aj v subjektívnom vnímaní zdravotného stavu, a dostupnosti zdravotnej starostlivosti. Zároveň realizáciou aktivít zahrnutých v prvom čiastkovom ciele sa rozšíri aj poznanie o zdravotnom stave MRK a životných podmienkach vo vzťahu k verejnému zdraviu. **Akčný plán pre D.2.3 oblasť zdravia rozpracovaný na úroveň aktivít tvorí prílohu č. 5.**

D.2.4 OBLASŤ BÝVANIA

Bývanie je priamym ukazovateľom životnej úrovne. Oblasť bývania je jednou z oblastí, kde sú rozdiely medzi majoritnou a rómskou populáciou najvýraznejšie. Na rozdiely v bývaní možno nazerať z rôznych aspektov: v posudzovaní dostupnosti a legálnosti bývania, v posudzovaní kvality bývania, ale aj vybavenosti lokality, či posudzovaním nákladov na bývanie v pomere k príjmom. Vo všetkých uvedených ukazovateľoch sú podmienky bývania predovšetkým príslušníkov MRK výrazne horšie ako u ostatnej populácie. Neštandardné obydlia postavené na nevysporiadaných pozemkoch bez pripojenia k inžinierskym sieťam a preľudnenosť sú v Slovenskej republike charakteristické iba pre rómske osady, ktorých počet v posledných rokoch neklesá.

Na základe výskumu UNDP¹⁹ z roku 2010 v skúmanej vzorke žilo až 10 % rómskych domácností v príbytkoch označených ako chatrč z rôznych materiálov, pričom v segregovaných komunitách to bolo až 20,5 %. Rovnaký výskum zistil, že až 26 % rómskych domácností žije v priestore, kde na jedného člena domácnosti pripadá menej ako 5 m². Vo vzťahu k spôsobu kúpania sa členov domácnosti iba 41,3 % opýtaných malo v obydlí vaňu alebo sprchu s tečúcou vodou a asi 30 % respondentov ako spôsob kúpania uvádzali vedro alebo lavór.

Ďalším problémom je nedostupnosť základnej infraštruktúry ako legálne pripojenie k elektrine, prístup k pitnej vode, prístupové cesty a chodníky s verejným osvetlením, plyn, kanalizácia. Osobitným problémom je odvoz a nakladanie s komunálnym odpadom.

Nevyhovujúce bývanie sa podieľa aj na rizikovosti osídlení MRK pri živelných pohromách (požiare, dažde a následné záplavy), kedy nedostatočná kvalita obydlí a preľudnenosť spôsobuje vysokú mieru ohrozenia na životoch.

Zlepšenie úrovne bývania má priame dopady na zlepšenie možnosti zamestnanosti a vzdelávania a priamu súvislosť so zlepšením zdravotného stavu príslušníkov MRK.

Aktualizovaný akčný plán v oblasti bývania vychádza z pôvodných cieľov stratégie, z cieľov OP EZ, programového vyhlásenia vlády, Koncepcie štátnej bytovej politiky do roku 2020²⁰ a Národnej rámcovej stratégie podpory sociálneho začlenenia a boja proti chudobe²¹. Ďalším významným zdrojom pri tvorbe akčného plánu boli skúsenosti s doterajšou implementáciou stratégie a akčného plánu v oblasti bývania, ako aj praktické skúsenosti nadobudnuté v predošlom období prostredníctvom projektov podporených na základe výzvy na podporu sociálnych a kultúrnych potrieb a riešenie mimoriadne nepriaznivých situácií rómskej komunity v pôsobnosti USVRK.

Aktualizovaný globálny cieľ vychádza z pôvodnej predstavy o pokroku v oblasti bývania uvedenej v bode 21. d) Rámca EÚ, ktorá bola sformulovaná nasledovne: *prístup k bývaníu, s osobitným dôrazom na sociálne bývanie a potreba podporovať odstránenie segregácie v*

¹⁹ Správa o životných podmienkach rómskych domácností na Slovensku 2010. Bratislava: UNDP, 2012, s. 92-94. Dostupné na: http://www.employment.gov.sk/files/undp-sprava-2010_na-web.pdf.

²⁰ Schválené uznesením vlády Slovenskej republiky č. 13 zo 7. januára 2015.

²¹ Schválené uznesením vlády Slovenskej republiky č. 301 z 3. júna 2015.

bývaní, a plné využívanie finančných prostriedkov, ktoré sa nedávno sprístupnili v kontexte Európskeho fondu regionálneho rozvoja.²²

Globálny cieľ a čiastkové ciele pre D.2.4 oblasť bývania

Globálny cieľ:

Znížiť rozdiely v dostupnosti a kvalite bývania a základnej infraštruktúrnej vybavenosti medzi priemerom populácie v Slovenskej republike a príslušníkmi MRK a podporovať odstraňovanie ich rezidenčnej segregácie.

Čiastkový cieľ č. 1

Zvýšiť podiel príslušníkov MRK v legálnych obydlíach.

Indikátor 1: Podiel legálnych obydli v osídleniach MRK v pomere k celkovému počtu obydli v osídleniach MRK.

Indikátor 2: Podiel obcí s MRK nachádzajúcich sa na právne vysporiadaných pozemkoch v pomere k celkovému počtu obcí s MRK, ktoré sa zapojili do programov vysporiadania pozemkov.

Indikátor 3: Podiel domácností MRK s právnym vzťahom k obydliu – vlastníctvo domu, bytu, nájomná zmluva – v pomere ku všetkým domácnostiam MRK.

Indikátor 4: Podiel domácností MRK žijúcich v nájomných bytoch v pomere ku všetkým domácnostiam MRK.

Indikátor 5: Podiel príslušníkov MRK v legálnych obydlíach v pomere k celkovému počtu príslušníkov MRK.

Čiastkový cieľ č. 2

Zvýšiť podiel obydli s prístupom k základnej infraštruktúre a vybavenosti v osídleniach MRK.

Indikátor 1: Podiel osídlení MRK s absenciou minimálne troch položiek základnej infraštruktúry k ich celkovému počtu (miera extrémneho vylúčenia segregovaných rómskych osídlení).

Indikátor 2: Podiel obydli/domácností MRK s pripojením k elektrickej sieti, v pomere k celkovému počtu obydli MRK.

Indikátor 3: Podiel obydli/domácností MRK s prístupom k odvádzaniu odpadových vôd, v

²² Úradný vestník Európskej únie C 258/6 z 2. septembra 2011. Dostupné na <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:258:0006:0009:SK:PDF>.

pomere k ich celkovému počtu.

Indikátor 4: Podiel osídlení MRK so štandardnou (spevnenou) prístupovou cestou, v pomere k ich celkovému počtu.

Indikátor 5: Podiel obydli/domácností MRK s prístupom k pravidelnému štandardizovanému (kolektívnemu) odvozu odpadu, v pomere k ich celkovému počtu.

Čiastkový cieľ č. 3

Skvalitniť výkon sociálnej práce v oblasti bývania MRK.

Indikátor 1: Počet sociálnych pracovníkov realizujúcich intervencie v oblasti bývania.

Indikátor 2: Počet príslušníkov MRK s dlhmi na nájomnom v bytoch postavených s podporou z verejných zdrojov.

Čiastkový cieľ č. 4

Skvalitniť zber a analýzu dát o bývaní MRK.

Indikátor 1: Počet systematicky sledovaných údajov o infraštruktúre a kvalite bývania MRK.

Čiastkový cieľ č. 5

Zvýšiť efektívnosť právnej úpravy v oblasti bývania marginalizovaných skupín obyvateľstva.

Indikátor 1: Právna úprava v oblasti bývania.

Čiastkový cieľ č. 6

Zvýšiť efektívnosť intervencií z verejných zdrojov v prípadoch mimoriadnych situácií a ohrozenia bezpečnosti MRK.

Indikátor 1: Podiel domácností MRK s potrebou krízovej intervencie v oblasti bývania k počtu domácností, ktorým bola poskytnutá podpora prostredníctvom systému krízového bývania.

Aktualizovaný akčný plán v oblasti bývania vyčísl'uje finančné nároky na plnenie jednotlivých opatrení a aktivít. Uvedené sumy sú indikatívne a môžu sa meniť v závislosti na realizácii jednotlivých programov a projektov Celkový indikatívny rozpočet v akčnom pláne pre **D.2.4 oblasť bývania je 105 792 389,98 eur.**

Návratnosť takto vynaložených prostriedkov sa pozitívne odrazí vo všetkých oblastiach a pozitívne ovplyvní mieru aj postup integrácie príslušníkov MRK.

Akčný plán pre D.2.4 oblasť bývania rozpracovaný na úroveň aktivít tvorí prílohu č. 6.

D.2.5 OBLASŤ FINANČNÉHO ZAČLENENIA

Finančné začlenenie je vo všeobecnosti chápané ako adekvátny prístup všetkých domácností a podnikov k finančným službám. V prípade nízkopríjmových domácností platí, že potrebujú prístup k adekvátnym službám, napr. vo forme vhodných účtov vo finančných inštitúciách, mikropôžičkovým programom na zabezpečenie prekvenutí rôznych situácií pri výpadku príjmu a tiež variabilné programy na vzdelávanie v oblasti finančnej gramotnosti. Vo vzťahu k MRK vo východnej Európe je k dispozícii štúdia Svetovej banky, ktorá poskytuje stručné zhodnotenie stavu v prístupe k finančným službám a zároveň návrhy, ktoré môžu túto situáciu zlepšiť.²³

V čase výskumu (2012) rómske domácnosti na Slovensku vykazovali výrazne horší prístup k bežným účtom v bankách (iba 29 % z opýtaných mali takýto účet zavedený oproti 77 % majoritnej populácie). Znevýhodnenie k prístupu k elektronickému bankovníctvu sa ukazovalo aj v dostupnosti pripojenia rómskych domácností k internetu a absencii vlastníctva osobného počítača. V oboch zo spomenutých ukazovateľov mohlo v posledných rokoch dôjsť k výrazným zmenám v dôsledku zavedenia účtov bez spoplatnenia²⁴, zlepšovaním sa technológií elektronického bankovníctva a vysokou penetráciou trhu službami mobilných operátorov. Problémom uplynulých rokov bola aj dostupnosť nevýhodných mikropôžičiek od nebankových spoločností. Regulácia zo strany štátu na jednej strane obmedzila poskytovanie takýchto nevýhodných pôžičiek, ale ešte stále absentujú mikropôžičky pre nízkopríjmové skupiny obyvateľstva v bankovom sektore, ktoré by umožňovali využívať takéto zdroje aj MRK.

Obmedzený prístup domácností z MRK k finančným službám spojený s nízkou finančnou gramotnosťou spôsobuje zadlženosť jednotlivcov a celých rodín. Prijatím novely²⁵ zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov vznikla možnosť pre nízkopríjmové skupiny oddlžiť sa, čím sa napríklad zvýšili ich predpoklady začleniť sa na trhu práce. Akčný plán pre oblasť finančného začlenenia obsahuje intervencie zamerané na tematické oblasti, ktoré možno považovať za príčiny nedostatočného finančného začlenenia MRK (nízka finančná gramotnosť, obmedzený prístup k finančným službám), ako aj na tie, ktoré sa javia ako ich dôsledky, napr. zadlženosť.

Akčný plán vychádza z pôvodnej stratégie a zároveň nadväzuje na Aktualizovanú správu o stave vzdelávania zameraného na podporu rozvoja finančnej gramotnosti²⁶ a na Národný štandard finančnej gramotnosti²⁷.

²³ The World Bank: Reducing Vulnerability and Promoting the Self-Employment of Roma in Eastern Europe through Financial Inclusion, 4. september 2012.

²⁴ Takzvaný základný bankový produkt v zmysle zákona č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

²⁵ Zákon č. 377/2016 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa dopĺňa zákon č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi a o zmene a doplnení zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 8/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov, s účinnosťou od 1. marca 2017.

²⁶ Schválené uznesením vlády Slovenskej republiky č. 25 zo 14. januára 2015.

²⁷ Schválilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky dňa 31. marca 2014 pod číslom 2014-2692/16076:12-10E0 s účinnosťou od 1. septembra 2014 začínajúc prvým ročníkom.

So zlepšovaním úrovne finančnej gramotnosti úzko súvisí aj realizácia aktivít začlenených do iných akčných plánov predkladaného materiálu, predovšetkým aktivita zameraná na realizáciu pilotného programu svojpomocnej výstavby vlastnickeho bývania financovaného prostredníctvom mikropôžičiek.

Globálny cieľ a čiastkové ciele pre D.2.5 oblasť finančného začlenenia

Globálny cieľ:

Podporiť finančnú inklúziu MRK prostredníctvom zvýšenia finančnej gramotnosti, zlepšenia prístupu k finančným službám, ochrany pred činnosťou úžerníkov a nelegálnymi praktikami úverových spoločností a sprístupnenia nástrojov oddlžovania.

Čiastkový cieľ č. 1

Zvýšiť finančnú gramotnosť príslušníkov MRK prostredníctvom programov finančného vzdelávania a zvýšiť informovanosť o finančných službách.

Indikátor 1: Podiel domácností z MRK, ktoré využívajú bezplatný základný bankový účet.

Indikátor 2: Podiel detí a žiakov z MRK, ktorí absolvovali vzdelávanie k finančnej gramotnosti v rámci formálneho vzdelávania v materských školách (MŠ) a ZŠ na celkovom počte detí a žiakov z MRK vo vybraných okresoch v medziročnom porovnaní.

Čiastkový cieľ č. 2

Zvýšiť a dôsledne uplatňovať právne nástroje ochrany a poradenstva proti úžere a protiprávnym postupom úverových spoločností a zvýšiť počet príslušníkov MRK, ktorí prešli oddlžením.

Indikátor 1: Podiel príslušníkov MRK, ktorí využili nástroje oddlžovania.

Indikátor 2: Podiel príslušníkov MRK, ktorí úspešne ukončili oddlžovanie, zo všetkých MRK, ktorí absolvovali poradenstvo k oddlžovaniu.

Globálnym cieľom pre oblasť finančného začlenenia je podporiť finančnú inklúziu príslušníkov MRK prostredníctvom zvýšenia finančnej gramotnosti, zlepšenia prístupu k finančným službám, ochrany pred činnosťou úžerníkov a nelegálnymi praktikami úverových spoločností a sprístupnenia nástrojov oddlžovania.

Aktualizovaný akčný plán v oblasti finančného začlenenia obsahuje aj indikatívny rozpočet na plnenie jednotlivých opatrení a aktivít. Celkový indikatívny rozpočet v akčnom pláne pre **D.2.5 oblasť finančného začlenenia je 621 387,00 eur.**

Akčný plán pre D.2.5 oblasť finančného začlenenia rozpracovaný na úroveň aktivít tvorí prílohu č. 7.

3. MONITORING A HODNOTENIE

Oblasť monitorovania a hodnotenia je dôležitá a je nevyhnutné, aby systém monitorovania poskytoval adekvátnu spätnú väzbu v nadväznosti na plnenie čiastkových cieľov, opatrení a aktivít. Postup upravuje metodický dokument *Monitorovanie a hodnotenie stratégie Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020*²⁸, ktorý ustanovuje jednotný proces monitorovania, vrátane zásad a postupov monitorovania, podávania správ a informácií o stave a pokroku plnenia cieľov v oblasti integrácie Rómov a hodnotenia ich vplyvu pre účely úpravy, resp. prípadného prehodnotenia stratégie.

Monitorovanie prebieha formou:

a) *výročnej monitorovacej správy*, ktorá okrem popisu kľúčových informácií obsahuje aj prehľad vecnej a finančnej implementácie cieľov, opatrení a aktivít v preddefinovanej, unifikovanej tabuľkovej forme. Tabuľkový prehľad obsahuje nasledovný súbor údajov: opatrenia a konkrétne aktivity so stručnou deskripciou, t. j. cieľ opatrenia/aktivity, stručný popis konkrétnych činností vykonaných v rámci plnenia opatrenia/aktivity; termín plnenia; uvedenie zodpovedného subjektu a partnerov; v časti ukazovateľov sú vykazované: merateľné ukazovatele výstupov so stručným popisom, plánovanou a dosiahnutou hodnotou a uvedením zdroja dát; v rámci finančnej implementácie sú sledované: údaje o plánovanej finančnej alokácii a reálne čerpaných finančných prostriedkoch s uvedeným zdrojom. Rozsah údajov vyžaduje ich priebežný zber v sledovanom období na úrovni subjektov zodpovedných a spoluzodpovedných za plnenie jednotlivých politík;

b) *pravidelného podávania informácií* oficiálnej platforme pre monitorovanie a hodnotenie stratégie - *Tematická pracovná skupina pre monitorovanie a hodnotenie stratégie* - ktorá bola zriadená s cieľom zabezpečiť dialóg v spolupráci s hlavnými partnermi, t. j. subjektmi štátnej správy, zástupcami regionálnej a miestnej samosprávy, akademickej obce a v poslednom rade rómskou občianskou spoločnosťou.

Hodnotenie implementácie stratégie prebieha:

- a) *pravidelným sledovaním ukazovateľov stratégie*,
- b) *špecializovanými zisťovaniami* realizovanými prostredníctvom kombinácie kvalitatívnych a kvantitatívnych metód, ktoré budú zamerané na hlavné a prierezové oblasti stratégie,
- c) *externým hodnotením implementácie stratégie*, ktorého výkon bude rešpektovať základné princípy, t. j. proporcionalitu, nezávislosť, partnerstvo a transparentnosť. Pre externé hodnotenie bude uplatňovaná metodika zohľadňujúca štyri štandardné hodnotiace kritéria, ktoré vychádzajú zo štandardov Výboru OECD pre rozvojovú evaluáciu (OECD DAC) – relevantnosť, účinnosť, dopady a udržateľnosť.

²⁸⁾ Opatrenie splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity č. 3/2015 ktorým sa vydáva metodický dokument *Monitorovanie a hodnotenie stratégie Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020*. Metodický dokument je dostupný na <https://www.minv.sk/?romske-komunity-uvod>.

Nástrojom pri zhromažďovaní dát o sociálno-ekonomických podmienkach života MRK je Národný projekt *Monitorovanie a hodnotenie inkluzívnych politík a ich dopad na marginalizované rómske komunity* (NP MaH).²⁹ NP MaH je implementovaný USVRK z prostriedkov OP ĽZ v rokoch 2016 - 2022 ako prierezové opatrenie. Jeho hlavným cieľom je zabezpečiť komplexné monitorovanie a hodnotenie inkluzívnych politík a vyhodnotenie ich dopadu na rómsku populáciu, predovšetkým MRK prostredníctvom zhromažďovania dát a informácií o socioekonomických podmienkach života Rómov. Priebežne, počas realizácie projektu, sa bude zabezpečovať zber administratívnych dát z orgánov štátnej a verejnej správy, ktoré sú spracovávané do každoročných monitorovacích správ.

Počas implementácie NP MaH je plánovaná realizácia dvoch špecializovaných zisťovaní EU SILC (Zisťovanie o príjmoch a životných podmienkach) v prostredí MRK, prostredníctvom ktorých sa získa významná zdrojová základňa údajov o príjmoch, úrovni a štruktúre chudoby a sociálnom vylúčení domácností MRK.

Ďalším významným zdrojom dát je plánovaná aktualizácia Atlasu rómskych komunít na Slovensku. V rámci nej sa budú zisťovať údaje o infraštruktúre obcí a rómskych osídlení, dostupnosti sociálnych a zdravotných služieb, politickej a občianskej participácii rómskych obyvateľov, o ekonomických a kultúrnych aktivitách či školskej inklúzii a infraštruktúre.

²⁹ Rozhodnutie o schválení žiadosti o poskytnutie nenávratného finančného prostriedku pre NP MaH nadobudlo platnosť 23. októbra 2017.

Zoznam použitých skratiek

AOTP	aktívne opatrenia trhu práce
AP NRO	akčné plány pre najmenej rozvinuté okresy
Atlas 2013	Atlas rómskych komunít na Slovensku 2013
CPP	Centrum právnej pomoci
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy
EU SILC	štatistické zisťovanie o príjmoch a životných podmienkach
IROP	Integrovaný regionálny operačný program
IVPR	Inštitút pre výskum práce a rodiny
KC	komunitné centrum
MF SR	Ministerstvo financií Slovenskej republiky
MDV SR	Ministerstvo dopravy a výstavby Slovenskej republiky
MParV SR	Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky
MPC	Metodicko-pedagogické centrum
MPSVaR SR	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky
MPSVaR SR/IA	Implementačná agentúra Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky
MRK	marginalizované rómske komunity
MS SR	Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky
MŠ	materská škola
MŠVVaŠ SR	Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky
MV SR	Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky
MVO	mimovládna organizácia
MZ SR	Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky
NCZI	Národné centrum zdravotníckych informácií
NEET	mladí ľudia, ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy na trh práce
NP KC	Národný projekt Komunitné centrá v mestách a obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít - I. fáza
NP MaH	Národný projekt Monitorovanie a hodnotenie inkluzívnych politík a ich dopad na marginalizované rómske komunity
NP PRIM	Národný projekt Podpora predprimárneho vzdelávania detí z marginalizovaných rómskych komunít I.
NP TSP	Národný projekt Terénna sociálna práca a terénna práca v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít
NP Zdravé komunity 2A	Národný projekt Zdravé komunity 2A
NPRVV	Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania
n/a	údaj nie je k dispozícii
OP LZ	Operačný program Ľudské zdroje
programové vyhlásenie vlády	Programového vyhlásenia vlády Slovenskej republiky na roky 2016 – 2020
Rámec EÚ	Rámec EÚ pre vnútroštátne stratégie integrácie Rómov do roku 2020
RK	rómske komunity

RUP	rámcové učebné plány
RUVZ	Regionálny úrad verejného zdravotníctva
SIH	Slovak Investment Holding, a. s.
SAV	Slovenská akadémia vied
stratégia	Stratégia Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020
SZP	sociálne znevýhodnené prostredie
ŠKD	školský klub detí
ŠPU	Štátny pedagogický ústav
ŠR	štátny rozpočet
ŠŠI	Štátna školská inšpekcia
ŠÚ SR	Štatistický úrad Slovenskej republiky
ŠVVP	špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby
TUKE	Technická univerzita v Košiciach
UoZ	uchádzač o zamestnanie
UPSVaR	Úrad práce sociálnych vecí a rodiny
USVRK	Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity
UVZ	Úrad verejného zdravotníctva
ÚPZ LF UPJŠ	Ústav psychológie zdravia Lekárskej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
Ústredie PSVaR	Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny
VO	verejné obstarávanie
VOP	Verejný ochranca práv
VŠ	vysoká škola
VÚDPaP	Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie
ZMOS	Združenie miest a obcí Slovenska
ZŠ	základná škola